

Výroční zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2017 – zakázka č. 2118

Název projektu: Poslech s porozuměním ve výuce francouzského jazyka na středních školách, jeho postavení a opory vedoucí k efektivnímu porozumění mluvenému projevu

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědná řešitelka: Mgr. Michaela Mádlová

Studenti magisterského studia na PdF UHK: Pavla Blahová, Lenka Rydlová

Celková částka přidělené dotace: 82 809 Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

Výzkum byl zaměřen na zmapování postavení řečové dovednosti poslechu s porozuměním ve výuce francouzského jazyka na středních školách v Královéhradeckém kraji. Jeho cílem bylo zjistit jak často, s jakou pravidelností a v jaké konkrétní podobě je poslech zařazován do výuky FJ, jaká je obliba této řečové dovednosti – jak u studentů, tak u učitelů FJ, jak může být dle jejich názoru usnadněno porozumění mluvenému projevu v cizím jazyce. Dále pak zjistit, které nabízené multimediální opory vedou k úspěšnému porozumění mluvenému projevu, s přihlédnutím k individuálním stylům učení studentů.

Za účelem realizace průzkumu byla oslovena gymnázia v Královéhradeckém kraji - státní i nestátní (soukromá, církevní) - 4letá a 6letá a 8letá, na kterých je dle informací dostupných na webu školy vyučována francouzština jako další cizí jazyk. Z celkového počtu 11 oslovených se zdařilo průzkum uskutečnit na 5 školách ve skupinách 7 vyučujících. Průzkumu se zúčastnilo 101 studentů ve věku 16-19let požadované jazykové úrovně B1 (s přesahem do B2) dle SERRJ. Všichni učitelé zúčastněných skupin souhlasili se zapojením do průzkumu. Vzorek tvořilo 7 učitelů - 6 žen a 1 muž ve věku 30-58 let, s délkou pedagogické praxe v rozpětí 7-25 let (nejčastěji 10-15 let).

V první fázi byl průzkum proveden metodou anonymního dotazníkového šetření mezi studenty FJ: studenti vyplnili 3 dotazníky - Poslech s porozuměním ve FJ na středních školách v Královéhradeckém kraji (vytvořen řešitelkou), Strategie učení se cizímu jazyku - dotazník pro žáky SŠ a JŠ (volně podle dotazníku Language Strategy Use Survey A. D. Cohena, R. L. Oxfordové a J. C. Chiové (2002) adaptovaly K. Vlčková a J. Přikrylová), Dotazník stylů učení se francouzštině (adaptace nástroje Learning Style Survey: Assessing your learning styles (Cohen, Oxford, Chi 2002). S učiteli byl za účelem získání požadovaných informací veden polostrukturovaný rozhovor o 10 otázkách, rozhovory byly zaznamenány na diktafon, data přepsána a následně analyzována.

V druhé fázi proběhl na školách akční pilotní výzkum, v rámci kterého bylo na třech didakticky zpracovaných reportážích z francouzského televizního vysílání stanice TV5Monde testováno porozumění. Cílem bylo zjistit, které nabízené multimediální opory vedou k úspěšnému porozumění. Studenti sledovali 3 vybrané 2,5 minutové reportáže z francouzského televizního vysílání a vyplňovali připravená cvičení, která prověřovala porozumění autentickému mluvenému projevu ve FJ. Studenti na každé škole byli náhodným výběrem rozděleni na 2 části, z nichž jedna poslouchala dané reportáže a vypracovala všechny aktivity bez jakýchkoliv opor porozumění (tedy pouze nahraný zvuk), druhá si k nahranému zvuku volila z nabízených opor – video, ilustrující obrázky, titulky, klíčová slova. Bylo sledováno, které opory jsou studenty preferovány (četnost, pořadí výběru), s využitím kterých dosahují nejlepších výsledků v úspěšnosti vypracování daných aktivit a jak se liší míra úspěšnosti při srovnání obou zkoumaných skupin.

Výzkumné šetření probíhalo v souladu s předem definovaným časovým harmonogramem realizace SV 2017 č. 2118.

Výzkumný problém jsme formulovali následovně: Jak často a s jakou pravidelností je poslech zařazován do výuky FJ, jaký má toto vliv na úspěch žáků v porozumění mluvenému projevu?

Položili jsme si dílčí podotázky:

O1: Jaký mají studenti postoj k poslechu?

O2: Jaký mají učitelé postoj k poslechu?

O3: Jsou znatelné pozitivní výsledky (zlepšení porozumění) při pravidelném zařazování poslechu do výuky?

O4: Pomáhá poslech ke zlepšení v ostatních 3 řečových dovednostech (mluvení, psaní, čtení)?

O5: Je zařazování poslechu užitečné a efektivní pro výuku FJ?

Hlavní hypotéza a dílčí hypotézy byly formulovány a verifikovány následovně:

H: Pravidelné zařazování poslechu s porozuměním do výuky FJ vede ke zlepšení porozumění u studentů a tím ke zvýšení jejich motivace. – potvrdila se.

H1: Studenti mají obavu z neporozumění. – potvrdila se. 57% učitelů sledává u studentů obavu a strach z poslechů zařazených do testů, pokud je známkováno. 91% studentů má při nacvičování porozumění mluvenému projevu obavy, že nebudou rozumět.

H2: Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností studentů. – potvrdila se. Pouze 6% dotazovaných studentů má nejraději části hodin zaměřené na nácvik poslechu, když vybírají z nabízených 4 řečových dovedností, pouze 2 studenti zařazují poslech na první místo v žebříčku vlastní úspěšnosti v jednotlivých řečových dovednostech.

H3: Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností učitelů. – nepotvrdila se.

H4: Učitelé nezařazují pravidelně a dostatečně poslech s porozuměním do hodin FJ. – potvrdila se částečně. 100% učitelů uvedlo, že zařazují poslech do svých hodin pravidelně, i když každý v jiné míře. Za dostatečné považuje zařazování poslechu do hodin 29% učitelů, 71% by rádo poslech zařazovalo častěji, ale z časových důvodů to není možné.

H5: Čím častěji nacvičují studenti poslech s porozuměním, tím úspěšnější jsou v porozumění mluvenému projevu. – potvrdila se (100% učitelů, 50% studentů).

H6: Úspěšné porozumění kladně ovlivňuje další řečové dovednosti, zejména mluvení (výslovnost, intonace, slovní zásoba). – potvrdila se. Odpověďmi studentů i učitelů byl potvrzen pozitivní vliv zejména na řečovou dovednost mluvení (výslovnost, plynulost projevu, slovní zásoba, intonace), také menší vliv na čtení i psaní.

H7: Zařazování poslechu do hodin FJ je užitečné, poslech je nezbytnou součástí výuky FJ. – potvrdila se.

Preferovanou oporou mezi studenty byly dle akčního pilotního výzkumu titulky: nejčastěji vybrány na 1. místě - 38x, zároveň nejčastěji vybraná opora – vybrány celkem 49x. Studenti rovněž v dotazníku potvrzují význam zraku jako smyslu při učení se cizímu jazyku, uvádějí nejčastěji (85%) doprovodný text a titulky jako oporu, která jim nejvíce usnadní porozumění mluvenému projevu. Tomu také odpovídají výsledky dotazníku po stylech učení: zrakový styl – 34 studentů, zrakový v kombinaci se sluchovým či pohybovým – 18 studentů, tedy více než polovina respondentů.

Míra úspěšnosti porozumění s použitím opory byla dle předpokladu vyšší než bez použití opory.

Další viz publikační výstupy.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Účast na konferenci/ semináři:

1. INTE 2017 International Conference on New Horizons in Education, Berlín, 17. – 19. 7. 2017
2. XXIII. Symposium SUF v Poděbradech, 10. – 12. 11. 2017

Výstup z konference:

Mádlová, M. Listening Comprehension in French Language Teaching – the Situation at Secondary Schools in the Czech Republic. In Turkish Online Journal of Educational Technology, Special Issue for INTE 2017, November 2017, s. 453-459. časopis je indexován v citačních rejstřících ERIC a SCOPUS. – zadáno do OBD s vazbou na RIV

Příspěvek v časopise:

1. Mádlová, M. Poslech s porozuměním ve výuce francouzského jazyka na středních školách. Cizí jazyky pro teorii a praxi – v recenzním řízení periodika, s vazbou na RIV
2. Blahová, P.; Rydlová, L. Průzkum poslechu s porozuměním na gymnáziích v Královéhradeckém kraji. In Bulletin SUF (v přípravě), k publikaci v únoru 2018
3. Mádlová, M. Gymnázium testuje poslech. In Orlický týdeník, červen 2017

Přehled realizovaných výdajů:

a) osobní náklady (odměny; odvody na zdravotní, sociální a úrazové pojištění = 34,42 % z odměn; ostatní osobní náklady (DPČ/DPP)

odměna řešitelce 3 700 Kč (+ 1 257, 97 Kč zdravotní a sociální pojištění, 15, 54 Kč úrazové pojištění) – odpovídá odměně za koordinaci projektu, tutorování, metodologické vedení studentek a dohled při jednotlivých fázích projektu, tvorbu odborného výstupu

celkem 4 973, 51 Kč

b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění (seznam studentů s uvedenými údaji – IČ a bankovní spojení)

Pavla Blahová, IČ P14P0070, č. ú. 259888539/0300 8 000 Kč

Lenka Rydlová, IČ P14P0876, č. ú. 1022139147/6100 8 000 Kč

celkem 16 000 Kč

- podíl na přípravě dotazníků, distribuce dotazníků, podíl na sběru dat (asistence při rozhovorech), kompletace podkladů pro výstupy projektu – počítačové zpracování, tvorba článku pro časopis Bulletin SUF

c) materiálové náklady (výdaje na pořízení drobného dlouhodobého hmotného majetku – pořizovací cena do 40 tis. Kč, nehmotného majetku – software – pořizovací cena do 60 tis. Kč, kancelářských potřeb, ostatního materiálu) a jejich stručné zdůvodnění

notebook (sběr a zpracování dat) 16 939 Kč

2x flash disk pro studentky (uložení a přenos dat) 1 190, 64 Kč

externí disk (uložení materiálu pro výzkum – reportáže, pracovní listy, dotazníky, nahrané rozhovory) 1 814 Kč

sluchátka 16 ks (testování poslechu ve školách) 1 584 Kč

kancelářský papír, tonery nutné k tisku dotazníků, kancelářské desky, složky pro kompletaci dotazníků, CD, DVD apod. 3 352, 90 Kč

odborná literatura k tématu projektu 8 854 Kč

celkem 33 734, 54 Kč

pozn.

Nebylo financováno roční předplatné časopisu Le français dans le monde – již zakoupeno z projektu IGS 2017 Mgr. Třesoňové.

Nebyl pořízen diktafon – využit diktafon, který již KFJL vlastní, finance přesunuty na nákup sluchátek potřebných k testování.

Nebyl zakoupen diagnostický dotazník LSI, byl využit dotazník přístupný zdarma.

d) další provozní náklady nebo výdaje a jejich stručné zdůvodnění

e) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění (př. tisk monografie, konferenční poplatky, překlady, apod.)

konferenční poplatek mezinárodní konference INTE 2017 6 581, 25 Kč

účastnický poplatek Symposium SUF2017 1 890 Kč

překlad výstupu projektu do AJ, překlady a korektury anglických abstraktů 7 250 Kč

naprogramování a technická podpora při přípravě akčního výzkumu 8 000 Kč

statistické zpracování dat 3 000 Kč

kurzové ztráty 124, 75 Kč

bankovní poplatky 427, 77 Kč

celkem 27 273, 77 Kč

f) doplňkové (režijní) náklady nebo výdaje v souladu s příslušným řídicím aktem UHK,

g) cestovné a jeho stručné zdůvodnění (stravné, ubytování, jízdné, cestovní pojištění).

jízdné a zápisné frankofonní knihovna Institut français de Prague (studium odborné literatury), cestovné Symposium SUF Poděbrady 831 Kč

Celkem bylo vyčerpáno: 82 812, 82 Kč (přiděleno 82 809 Kč)

Hospodářský výsledek: - 3, 82 Kč

Povinné přílohy:

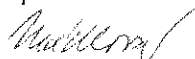
kopie publikačních výstupů

výpis (export) z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,

vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion

Datum: 3. 1. 2018

Michaela Mádlová
Podpis odpovědného řešitele

Seznam literatury podle šablony ID záznamu

[7]Mádlová, M. Listening Comprehension in French Language Teaching – The Situation at Secondary Schools in the Czech Republic. *Turkish online journal of educational technology*. Sakarya Üniversitesi, 2017. 7s. ISSN: 1303-6521. Kód RIV: AM - Pedagogika a školství.

granty: 0

Spec. výzkum: S.

Forma: J_ČLÁNEK V ODBORNÉM PERIODIKU

(ID: 43873477) (RIV ID: 50013868)

[8]Mádlová, M. Poslech s porozuměním ve výuce francouzského jazyka na středních školách. *Cizí jazyky : časopis pro teorii a praxi*. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2018. ISSN: 1210-0811. Kód RIV: AM - Pedagogika a školství.

granty: 0

Spec. výzkum: S.

Forma: J_ČLÁNEK V ODBORNÉM PERIODIKU

(ID: 43873478) (RIV ID: 50013869)

Listening Comprehension in French Language Teaching – The Situation at Secondary Schools in the Czech Republic

Michaela MÁDLOVÁ

University of Hradec Králové,

Department of French Language and Literature

Czech Republic

michaela.madlova@uhk.cz

ABSTRACT

Listening as a receptive skill represents one of the main objectives in language acquisition, and it is an irreplaceable source, as well as a means, to learn and command the phonic aspects of a target language. It occupies a pivotal position in language communication and embodies the most frequent speech ability in foreign languages. The paper focuses on the standing of listening comprehension in teaching French as a foreign language at secondary schools in the Czech Republic. Its objective is to inform how this aspect is perceived by students and teachers of French; how often, how regularly, and in what form listening is used in lessons; how popular it is with Czech students and their teachers; whether (and if so, what kind of) impact it has on other language skills: reading, writing and speaking. The paper analyses the data gathered during the realized researched via methods of questionnaires and interviews. Importance of the discussed topic is corroborated by the well-known fact concerning the important role verbal communication and auditory perception play nowadays, when knowledge of foreign languages has become indispensable.

INTRODUCTION

According to Marie Krěmová (2009), a great number of world's languages exist based on two basic realizations – spoken and written. "While expressing various messages or ideas, both spoken and written modes are equal; it can be generalized that a language system (langue) corresponds with two speech realization types (parole) – spoken and written." (Krěmová, 2009, p. 8) Focusing on spoken realization of language, speaking and understanding come to the fore. Being able to speak a foreign language is equally important to being able to understand it.

It is relatively simple to ensure being understood by using a few words and a number of gestures and facial expressions. When listening to another person, however, it is necessary to be equipped with basic language knowledge which provides the meaning to what was heard. Listening is thus a natural method of foreign language acquisition: children observe and understand far earlier than they are able to speak.

The present paper analyses listening comprehension as a receptive language skill – one of the main target skills to master a foreign language. The paper briefly outlines specificities of French language education at secondary schools in the Czech Republic, especially the role of listening in relation to other language skills. Finally, the paper introduces the research conducted at secondary grammar schools of Hradec Králové region in the Czech Republic. The obtained data are commented and research results presented.

FRENCH LANGUAGE LESSONS AT SECONDARY SCHOOLS IN THE CZECH REPUBLIC

As a second language, French is taught at Czech secondary schools most frequently next to German, Spanish and Russian. The scope of languages at secondary schools reflects the qualification of teachers, a fact already significant at primary schools. The Czech school system introduced compulsory education of the second foreign language in the school year of 2013/2014. While English language is compulsory from the third grade, the second language classes start no later than in the eighth grade, i.e. with a minimum duration of two years. Primary school students hence start attending secondary schools equipped with the basic knowledge of a second language and usually continue with studying the second language further, if possible.

However, there is a chance of selecting a language they did not at primary schools, therefore they begin it at the elementary level.

The choice of the second language varies regionally (regions bordering Germany) and also in time. Particular foreign languages are subjects to fashion waves among students or parents. Quite recently there has been relatively low interest in French language, which is caused by the increased demand for Spanish. French is considered a difficult language with problematic pronunciation, whereas Spanish seems simpler. To avoid problems with selecting the second foreign language, such as fragmentation of groups or forcing small groups of students to join the majority, several secondary schools offer only one Romance language, mostly French.

Secondary grammar schools aim at students reaching the output level of their second foreign language at B1 of the Common European Framework of Reference for Languages (hereafter CEFR). Language classes are usually divided, with the number of average group at 15 students. In reality, there exist heterogeneous language level groups resulting from different output level while leaving primary schools. Another complication is groups with exceeding number of students (20 or more). This results from particular school requirements (organization of

language lessons, timetables, qualified teachers), and willingness to adapt to students' wishes (the language is selected by too many students, or too few – by accepting the choice too uneven groups consequently appear). The usual volume is three lessons per week; older students can elect optional seminars thus increasing the weekly amount by other two lessons. The seminars are conducted more on the conversation basis or the preparation for the school leaving exam.

LISTENING COMPREHENSION AS A FOREIGN LANGUAGE SKILL

The development of language skills is one of the crucial tasks of a foreign language teacher. Foreign language education focuses on the practice and development of all language skills. The present paper discusses four elemental language skills, paying special attention to listening comprehension at secondary schools.

Ludmila Kollmannová (2003) identifies listening in a foreign language as the most frequent language skill. "W. M. Rivers expresses quantitation ration in the relationship of four basic language skills (i.e. listening, speaking, reading and writing) as 8:5:4:3. No matter how imprecise the statistics in humanities appear and how particular individuals' practical use may differentiate, the priority and frequency of listening remain an objective reality. Another objective reality, although a negative one, is the fact that listening as an autonomous language skill, requiring specific educational methods, is paid inadequate attention in practice." (Kollmannová, 2003, p. 7)

The above cited facts reflect all foreign language acquisition; according to Lancien (1998) and Perrin (1998), listening comprehension plays a seminal role in communication. The role of listening, while the subject receives and process spoken information, is unsubstitutable for the development of other language skills in a foreign language.

"To communicate means to understand and speak. Listening is often considered more passive than speaking, since it appears that while listening one does nothing. However, this idea is wrong: listening represents a highly intensive activity. One can hear sounds difficult to identify which need to be transformed into words carrying a certain meaning. This includes the way one imagines a particular situation of the subject of the discussion. All new information mentioned by the speaker must be monitored. Listening is thus a highly complex activity, since all aspects of lingual and extra lingual communication contributing to the meaning of the utterance must be processed." (http://epc.univ-lorraine.fr/EPCF_T/methode_11_FT.html)

Psycholinguists agree on the fact that understanding a language is not a purely reception and decoding of a language signal, but an active process. If a subject's goal is to understand a spoken language, it aims from a sense percept of a spoken signal (i.e. auditory perception of a spoken utterance) to understanding of its message and hence the speaker's intention.

It is obvious that a good level of understanding enables one to orient themselves in words and expressions which can used consequently in a similar situation.

RESEARCH PREPARATION AND REALIZATION

Listening comprehension was the chief aspect of the research conducted from April to May 2017 at secondary grammar schools in Hradec Králové region in the Czech Republic. The aim was to map the role of listening comprehension in French language lessons; secondly the project aimed at locating the most efficient existing materials in understanding French spoken language. Based on the research findings (obtained from testing and students' own evaluation), the project finally attempted to recommend most effective aspects and materials for foreign language lessons.

While choosing the topic the following statements were considered (reflecting their long-term presence in schools – noted by the rich teaching experience of the author as a teacher at secondary and tertiary school level: teaching French, French lesson observations):

- students are worried from not understanding spoken texts;
- listening does not belong among favourite language skills;
- listening is not regularly and sufficiently included by teachers in French lessons;

The author is convinced that

- there are materials leading to more successful understanding of authentic texts in a foreign language;
- there is a direct proportion in the frequency of listening practice and undersetting success, which positively influences other language skills (most notably speaking) and motives students.

The research question was formulated as follows: How often and how frequently is listening included in French lessons? What is the influence on students' success in understanding the spoken mode?

Complementary sub questions were asked:

Q1: What is students' attitude to listening?

Q2: What is teachers' attitude to listening?

Q3: What are noticeable positive results (improved understanding) of regular listening exercises during lessons?

Q4: Is listening beneficial for the improvement of the other three language skills (speaking, writing, reading)?

Q5: Is the inclusion of listening useful and efficient for learning French language?

The main hypothesis and partial hypotheses were formulated in the following way:

- H: Regular inclusion of listening in French lessons leads to the improvement of understanding and further motivation of students.
- H1: Students are worried about not understanding.
- H2: Listening comprehension is not a favourite language skill among students.
- H3: Listening comprehension is not a favourite language skill among teachers.
- H4: Teachers do not regularly and sufficiently include listening comprehension during French lessons.
- H5: The more frequently students practise listening, the more successful they are in understanding speaking.
- H6: Successful understanding positively influences other language skills, mainly speaking (pronunciation, intonation, vocabulary).
- H7: The inclusion of listening in French lessons is useful; listening is an essential part of French lessons.

The research addressed secondary grammar schools from Hradec Králové region. The schools addressed included state, private and church secondary grammar schools with four, six and eight year programmes. The choice of schools was limited by their offer of French language as a second foreign language taught. Out of totally 11 addressed schools five schools agreed to participate in the research, resulting in groups of seven teachers. Two schools refused to participate from time constraints (school leaving examination preparation, school planned events or being behind their thematic plans). Two schools refused on the basis of having insufficiently advanced French language classes.

The research included 101 students aged 16-19 (age and gender criteria were insignificant to the project) of the required B1 level (sometime reaching B2) according to CEFR. Students' language level was pre-discussed with particular teachers and consequently verified by consulting their listening comprehension test results. All teachers of participating groups agreed to join in the research. The sample consisted of seven teachers – six females and one male, aged 30-58 with their teaching experience from 7 to 25 years, however, in majority 10-15 years. All respondents were informed about the anonymous use of names, the project outline, schedule and aims. The principle of the mixed design was used by combining qualitative and quantitative approaches to data collection and analysis.

The aim of the research was to identify how frequently and regularly listening comprehension appears in French language lessons, what particular type of listening is used, how popular the language skill is among students and teachers, and how the understanding to spoken mode in a foreign language can be made easier. The research was conducted via questionnaires distributed among students of French language; to obtain data from teachers semi-structured interviews were used. The interviews were recorded and obtain data transcribed and analysed via open axial coding based on the grounded theory (Strauss and Corbinová, 1999).

The questionnaire *Listening Comprehension in French Lessons at Secondary Schools in Hradec Králové Region* (devised by the author) identifies how frequently and in what form listening is used in French language lessons. It further questions its sufficient use, the relation to other language skills, in particular what is the time allocated to each language skill and to what extent they are popular with particular students. Furthermore, whether the relation between popularity and success in listening positively influences the development of other language skills and if so, how this is manifested. Next, the questionnaire identifies students' attitudes towards listening and what in particular contributes to successful listening. Finally, the questionnaires ask if students experience French language outside of class from their own initiative.

The aim was to obtain relevant data from both participants in educational process – from the students and the teachers – and to compare them. The semi-structured interview as a research method was allocated to teachers. Formulated questions could be modified in response to the answers provided: teachers could express their opinion or fill in relevant information. The research results benefited from differences in the length of teachers' experience, variety of age groups represented, and from the diversity of answers.

Most of questions from students' questionnaires were mirrored in the interviews with teachers. Besides that, the interview identified teachers' attitude to listening in French lessons, most particularly teacher's own proposal to make understanding in a foreign language easier.

Besides questionnaires and interviews a pilot experiment was conducted to test the understanding using three didactically prepared reports from French TV channel TV5Monde. The aim was to identify which multimedia materials lead to more successful understanding, yet reflecting students' individual styles of learning.

COMMENTS AND RESEARCH RESULTS

Data collected from questionnaires and interviews provided results which are presented and commented below:

Teachers include listening in French lessons on the following way:

- listening exercises from textbooks

Such exercises, however, are not satisfactory for some teachers who then look for additional materials mainly on the internet. This results in time demanding preparation since there are many sources whose quality and language level are difficult to designate. Teachers would appreciate didactically prepared short (max. 5 minutes) listening

comprehension recordings. Listening exercises from textbooks are also the most frequent listening methods students of French lessons experience (81%).

- songs

From teachers' experience songs are usually popular among students. This fact is confirmed by students who place songs (besides films) as the most enjoyable listening activity for improving the understanding of spoken language.

- films with French subtitles (for advanced) and Czech subtitles (for less advanced students)

From time-saving reason teachers more frequently include film excerpts or trailers rather than whole films. Subtitled films, short films and short fairy tales appear next to songs among most popular listening activities among students.

- television and radio broadcast, namely TV5Monde and RFI

News reports also features among listening activities most favoured by students.

Teachers agree that it is vital for students to be absolutely sure what is required from them. Listening exercises aimed at choosing a relevant information from the text seem effective. The important phase is the listening exercise preparation and task articulation so that students can focus their attention on essential information. These findings were confirmed by several students' answers responding to the relevance of activities leading to the improvement of listening skills: YES/NO choice or multiple choice.

Students' answers reveal that listening comprehension exercises are included in lessons in various ways using diverse materials. Students and teachers agree that listening exercise includes also listening to the teacher using the target language during the lesson. The majority have agreed that the use of target language in lesson should be encouraged more.

Most students agree that the practice of all four language skills (listening, reading, speaking and writing) is represented evenly in French language lessons: 54% completely agree + agree, 34% disagree, 12% cannot say. When a multiple choice question should indicate the activity practised the most, students select most frequently speaking (58%), followed by reading (25%); listening is selected as the last skill (7%). This fact does not fully correspond with teachers' answers where only the position of speaking as first agrees with students' choice. This may be affected by the fact proven by other answers that several students might have misunderstood the notion of "reading" (although each language skill was initially explained). Reading was not understood as "reading comprehension," but "reading aloud" – hence including all possible texts read in class.

Students favoured lesson activities aimed at speaking practice 49%; only 6% state listening as the most popular. Listening is thus most frequently stated as the least successful language skill (based on the scale I am most successful at... and least successful at...). Only 2 students mention listening on the first place. However, the first place most frequently includes reading (54 students) and speaking (28 students). There is a correlation between a favoured language skill, the feeling from its successful management, and the most frequently practised skill.

Based on respondents' answers the increase in foreign language understanding would be enhanced by the contact with native (stated by 100% or interviewed teachers), ideally from the beginning stage of the language learning process. The issue of native speakers appears equally in students' responses – "*The contact with a native speaker enables further understanding; not only sounds but visual contact would help.*" Unfortunately, native speakers are absent at the majority of participating schools.

Regarding the understanding of spoken language, teachers mention their practice via short didacticized, thematically and vocabulary aimed videos for secondary school students. Some respondents mentioned the absence of image during listening practice from textbooks, which would enable better understanding. Besides essential regular training, the already mentioned "aids" are focused listening via prepared exercises, accompanying transcripts, or thematic knowledge. Students frequently highlight beneficial aspects of successful listening interesting topics, topical issues, familiarity with the theme or repeated listening. Both teachers and students agree that visiting France or a Francophone country is highly contributive because of the authenticity of language and the setting. Therefore, teachers of French organise school trips to France and if possible, attempt to run exchange schemes with French parties. Students are interested in such activities, however, in majority (64%) do not seek any extracurricular activities to experience spoken French language.

It is necessary to point out that interviews frequently included the issue of time constraints during a school year. Proposals supporting the increase in hourly volume of foreign language lessons at secondary schools appeared mentioning at least one double lesson per week.

HYPOTHESIS VERIFICATION

H1 *Students are worried about not understanding* was confirmed.

The majority of teachers (57%) consider students' worry and fear listening exercises if included in marked tests. On the contrary, if not marked, listening exercises are popular ("*they quite like it*") in lessons, especially in form of songs.

When asked if worried about not understanding during listening comprehension practice, 91% students responded positively (always, often, sometimes). The choice "absolutely not" was selected only by 4 students. The fear from listening (I am afraid a lot, quite, a bit) was expressed by 75% questioned.

H2 *Listening comprehension is not a favourite language skill among students* was confirmed.

29% of teachers claim that general attitude or majority reaction of students cannot be expressed. Listening is popular among language gifted students ("*trying to listen to native speakers is motivating for them*"); listening is a threat to not talented language students. There are opinions holding that listening gains popularity with age. An important fact has been raised: if students are familiar with what to concentrate on, and the language level corresponds with theirs, there are positive reactions in all classes.

Regarding the popularity of listening among students, 49% identifies with (absolutely agree, agree) the statement *I like the parts of French lessons when we practise spoken language understanding (listening)*. There is a difference between the popularity of listening among teachers, see below. When asked to choose from four language skills, only a small amount of questioned students like the most listening exercises – mere 6%. Only 2 students mention listening as the most successful skill (I am the best at...) from all language skills. As already mentioned, the obtained data demonstrated a correlation between the preferred language skill and the success rate in the language skill. In their own words students most frequently claim success in their favourite activity, or vice versa, they prefer the skill which they excel in.

H3 *Listening comprehension is not a favourite language skill among teachers* was not confirmed.

Interviewed teachers expressed positive attitude to listening. Listening is their favourite language skill: "*I love it.*", "*I like listening activities.*", "*It is an absolutely vital competence which I would like to focus on more.*" This fact is reflected in the representation of individual language skills in French lessons measured in time – teachers mostly (71%) emphasize that the ration should be balanced, yet the most frequent activities in their lessons they mention listening and speaking. Some teachers observe that foreign language lessons should be focused on listening from initial stages referring thus to mother tongue acquisition, when before actually speaking, children first observe and understand the communicated language.

H4 *Teachers do not regularly and sufficiently include listening comprehension during French lessons* was partially confirmed.

"Researches confirm that listening as a specific form of human cognitive activity improves its quality by frequent repetition (Piaget, 1966, 1971; Leontiev, 1966 and others)." (Hendrich, 1992/93, s. 327) Foreign language lessons thus need to provide sufficient suitable stimuli for exercising and improving listening comprehension.

100% teachers stated they include listening regularly in their lessons ("*Yes, I use listening regularly.*"), although in various amount: 57% include at least a short exercise (almost) every lesson; 43% at least once a week by adjusting the lesson content according to the mood of the class. 29% of teachers are satisfied with the amount of listening in their classes; 71% would prefer to incorporate listening more frequently, which is, however, due to their time constrains impossible. Thematic plans need to adhered to and other skills to be practised.

76% of students' answers support teachers' statements and further claim that listening composes a regular part of the lesson (8% disagree, 16% do not know or cannot judge). 48% consider listening in lessons sufficient, 26% insufficient; more than a quarter of questioned students cannot evaluate sufficiency/insufficiency. It is clear that unlike teachers, who mostly see listening insufficiently present in lessons, almost a half of students considers the amount of listening sufficient. 39% of students would appreciate more frequent inclusion of listening. 35% think the amount of listening is just right. 26 % manifest they would not appreciate more frequent use of listening in French lessons. Average frequency of listening comprehension in lessons was mostly (64%) agreed to be once a week, which corresponds with teachers' answers.

H5 *The more frequently students practise listening, the more successful they are in understanding speaking* was confirmed.

100% of teacher agree with the statement. Teachers express the need to start including listening from the first lessons. Listening is an inseparable and vital part of any foreign language lesson. Students must necessarily get accustomed to listening exercises as well as test forms and principles reappearing in international exams.

A half of students agree (absolutely agree/agree) with the statement. A recognizable number of students (33%) select the option "I do not know/ I cannot judge." Mere 16% disagree with the correlation between listening frequency and successful understanding of spoken language.

H6 *Successful understanding positively influences other language skills, mainly speaking (pronunciation, intonation, vocabulary)* was confirmed.

Based on their own experience, most teachers (71%) state that successful understanding positively influences other language skills. It is beneficial chiefly for speaking (“*Most students can transfer the success to production, it has positive influence on speaking.*”, “*It is reflected in more natural speech, writing and reading are unfortunately unaffected.*”) as well as for writing (“*It returns in production – speaking, writing, vocabulary is fixed by listening.*”, “*They benefit most from the listening since all grammar, word order, intonation, syntax, pronunciation – all can be then used in French.*”, “*They remember phrases, context is important.*”).

Students are not able to judge; a half of students selected the option “I do not know/ I cannot judge.” However, I can be supposed that this item might have been influenced by the fact that if answered positively students would have to fill in the following item specifying particular language skills were positively influenced. This presumption is supported by many cases where students changed the originally positive answer to “I do not know/ I cannot judge.” If still students agree, most frequently mentioned benefit affects speaking (97%). Particular improvement is mentioned regarding pronunciation, fluency, richer vocabulary, intonation and accent. Speaking is followed by reading (44%), where positive influence affects comprehension and vocabulary. Due to the structural and syntactic improvement from listening, writing (31%) is affected by fixing and smoother application of grammar and faster sentence creation.

H7 *The inclusion of listening in French lessons is useful; listening is an essential part of French lessons* was confirmed.

The obtained data unambiguously proved that the inclusion of listening in French lessons is beneficial (100% teachers). Teachers expressed the following justifications: “*It is absolutely vital.*”, “*It is necessity.*”, “*The ability to understand is a basic ability in foreign language.*”, “*It is the first thing they need when encountering a native speaker.*”, “*It is necessary to understand a context not words.*”

This part reflected only teachers answers as there was no question concerning the utility of listening explicitly present in students’ questionnaires.

It can be argued that the stated hypothesis *Regular inclusion of listening in French lessons leads to the improvement of understanding and further motivation of students* was confirmed. The item regarding motivation proved that 76% of students acknowledge motivation to study a language further providing they understand its spoken mode. Similarly, teachers locate significant motivation among students who are traditionally successful at understanding spoken French language.

MULTIMEDIA UNDERSTANDING MATERIALS

The fact that multi-channel nature of media contributes to successful understanding of authentic speech in a foreign language was validated already in students’ questionnaire results. The findings confirm the role of sight as a sense important during a language acquisition process. Most frequently mentioned (85%) materials enabling easier understanding were accompanying texts or subtitles. These were followed by extra videos or pictures. Students emphasized also written form of the recording is one of other possible ways to improve understanding. Based on the pilot research conducted at secondary grammar schools, materials enabling easier understanding of spoken French language will be evaluated. These should enable most effective positive changes, i.e. students either mentioned them as useful, or they demonstrated more successful results in tests. The data obtained from questionnaires aimed at learning strategies and styles will be processed. The relation between learning strategies/styles will be examined by selecting particular materials focused on speaking understanding and its success.

CONCLUSION

Although the conducted research was of a limited scale and its results cannot be applied generally onto the population of the particular age group or in the Czech Republic, the obtained results are beneficial for foreign language teaching at secondary schools.

It was verified that listening is not a favoured language skill among students. On the contrary, listening is popular among teachers, who attempt to utilize various forms of listening comprehension activities and arouse students’ interest in these. Teachers include listening regularly in lesson, but having not been limited by time, they could utilize it more.

The feedback obtained from interviews with teachers contributed to obtaining results suggesting teachers’ interest to cooperate on popularising listening skills among French language students.

Listening should not be a threat to students. Teachers should help students overcome their worries by including activities aimed at improving their listening skills. Therefore, it is essential to pay sufficient attention to the pre-listening phase, task and exercise preparation. Materials should be selected in accordance with students’ level of language (the manageability of the task for students), the topicality of the theme and its proximity to young students. Students need to be demonstrated that understanding is possible, even if it is with difficulties. It is essential to teach students to catch the relevant information, not necessarily understand everything. Last but not

least, individuation and differentiation in lesson must be utilised: individual differences among students require various amount of time and number of repetitions of recordings, or other materials which lead to students' effective understanding of speech in a foreign language.

REFERENCES

- CHRÁSKA, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.
- Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment [online]. 14/07/2017. URL: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf
- Ecoouter pour comprendre [online]. 14/07/2017. URL: http://epc.univ-lorraine.fr/BPCF_T/methode_11_FT.html
- HENDRICH, J. (1992/93). Poslech s porozuměním cizojazyčnému ústnímu projevu. *Cizí jazyky* (volume 36, issue 9/10, pp. 322-330).
- KOLLMANNOVÁ, L. (2003). *Jak porozumět cizí řeči: teorie a praxe poslechu s porozuměním v angličtině*. Voznice: Leda.
- KRČMOVÁ, M. (2009). *Fonetika a fonologie*. Bmo : Masarykova univerzita. [online]
- LANCIEN, T. (1998). *Le multimédia*. Paris : CLE International, collection Didactique des langues étrangères.
- PERRIN, M. (1998) Apprendre à comprendre. *Babylonia, Revue pour l'enseignement et l'apprentissage des langues* 2/98.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, MŠMT ČR [online]. 14/07/2017. URL: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>
- Rozvoj řečových dovedností v cizím jazyce, metodická příručka [online]. 14/07/2017. URL: http://www.kurzyproucitele.cz/downloads/metodiky/Methodika_6_RecoveDovednosti.pdf
- STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- TV5MONDE: TV internationale francophone [online]. 14/07/2017. URL: <http://www.tv5monde.com>

Gymnázium testuje poslech

REDAKCE 25.6.2017 7:52

RUBRIKY: REGION

RYCHNOV N. K. – Jak je náročné poslouchat francouzský jazyk nedávno testovali na rychnovském gymnáziu.

Na Gymnáziu Františka Martina Pelcla v Rychnově nad Kněžnou bylo 29. května 2017 zrealizováno testování poslechu s porozuměním ve francouzském jazyce, a to v rámci výzkumu vyučující Katedry francouzského jazyka a literatury Pedagogické fakulty UHK. Do výzkumu jsou zapojeni studenti gymnázií v Královéhradeckém kraji (Hradec Králové, Náchod, Trutnov, Rychnov), kteří dosahují jazykové úrovně B1 dle Společného evropského referenčního rámce.

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaký mají studenti a jejich učitelé skutečný postoj k poslechu ve francouzštině a jak může být studentům usnadněno porozumění autentickému mluvenému projevu.

Výzkumu na zdejším gymnáziu se zúčastnili studenti 7.A8 vyučující Simony Hamerské. Náhodným výběrem byli rozlosováni do dvou skupin, obě skupiny sledovaly vybrané aktuální reportáže, jedna ze skupin slyšela pouze zvuk, druhá skupina si ke zvuku volila z nabízených opor porozumění: video, klíčová slova, ilustrující obrázky, titulky. Z reakcí studentů lze usuzovat, že největší zájem měli o titulky, nejmenší o klíčová slova, studenti zařazení ve skupině „bez opory“ by většinou upřednostnili možnost výběru opory. Testování bylo anonymní, každému studentovi bylo přiděleno identifikační číslo, pod kterým vypracoval připravená cvičení ke třem reportážím, vyplnil dotazník a následně se pod tímto číslem také seznámí se svými výsledky. V rámci hodnocení se bude zkoumat nejen správnost a nesprávnost odpovědí, ale také to, jakou oporu studenti preferovali.

Nedílnou součástí výzkumu jsou rozhovory s vyučujícími francouzského jazyka, kde je podstatnou otázkou to, jak často a v jaké konkrétní podobě učitelé zařazují poslechy do svých vyučovacích hodin, jaký je jejich postoj k poslechu a jaké jsou ohlasy studentů. Učitelé mají rovněž prostor k návrhům pro zlepšení podmínek pro poslech ve svých vyučovacích hodinách. Dle častých reakcí by uvítali více času pro výuku FJ a také přítomnost rodilého mluvčího francouzského jazyka na škole.

Na tomto místě velice děkujeme vedení Gymnázia F. M. Pelcla za možnost realizace výzkumu a vyučující francouzského jazyka za úžasnou spolupráci a ochotu. Věříme, že tato spolupráce bude přínosná pro obě strany.

MICHAELA MÁDLOVÁ

<http://www.orlickytydenik.cz/gymnazium-testuje-poslech/>

Poslech s porozuměním ve výuce francouzského jazyka na středních školách

Autorka: Mgr. Michaela Mádlová

Pracoviště: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra francouzského jazyka a literatury

Kontakt: Mgr. Michaela Mádlová, Pedagogická fakulta, Katedra francouzského jazyka a literatury, Váta Nejedlého 573, 500 03 Hradec Králové, michaela.madlova@uhk.cz

Abstract

Listening as a receptive skill represents one of the main objectives in language acquisition, and it is an irreplaceable source, as well as a means, to learn and command the phonic aspects of a target language. It occupies a pivotal position in language communication and embodies the most frequent speech ability in foreign languages. The paper focuses on the standing of listening comprehension in teaching French as a foreign language at secondary schools. Its objective is to inform how this aspect is perceived by students and teachers of French; how often, how regularly, and in what form listening is used in lessons; how popular it is with students and their teachers; whether (and if so, what kind of) impact it has on other language skills: reading, writing and speaking. The paper analyses the data gathered during the realized researched via methods of questionnaires and interviews. Importance of the discussed topic is corroborated by the well-known fact concerning the important role verbal communication and auditory perception play nowadays, when knowledge of foreign languages has become indispensable.

1. Úvod

„Velké množství přirozených jazyků světa existuje ve dvou základních realizacích - mluvené a psané. Pokud jde o schopnost vyjádřit nejrůznější obsahy sdělení, různé myšlenky, jsou mluvené i psané projevy rovnocenné; v jisté míře zobecnění můžeme říci, že jednomu jazykovému systému (langue) odpovídají dva typy realizací v řeči (parole), mluvená a psaná.“ (Krčmová, 2009, s. 8) Zaměříme-li se na mluvenou realizaci v řeči, hovoříme o mluvení a porozumění. Stejně důležité jako mluvit cizím jazykem je jazyku rozumět.

„Je celkem snadné zajistit, aby nám jiní porozuměli s užitím jen několika slov a množství gest a mimiky. Když však mluví někdo jiný, k tomu, abychom byli schopni porozumět, musíme mít základní jazykové znalosti, které dodají význam tomu, co jsme slyšeli. Přirozená metoda osvojování cizího jazyka spočívá především v poslouchání : děti pozorují a rozumí mnohem dříve než začnou mluvit.“ (http://epc.univ-lorraine.fr/EPCF_T/methode_11_FT.html)

V příspěvku se budeme zabývat receptivní řečovou dovedností poslechem s porozuměním, který je jednou z hlavních cílových dovedností v ovládnutí cizího jazyka. Stručně popíšeme specifika výuky francouzského jazyka na středních školách v České republice a postavení poslechu ve vztahu k ostatním řečovým dovednostem. Podrobně popíšeme průzkum zrealizovaný na gymnáziích v Královéhradeckém kraji, okomentujeme získaná data a budeme prezentovat výsledky průzkumu.

2. Výuka francouzského jazyka na středních školách v České republice

Francouzský jazyk jako další cizí jazyk je na českých středních školách vyučován nejčastěji vedle jazyka německého, španělského a ruského. Zastoupení jednotlivých cizích jazyků na středních školách je dáno kvalifikací učitelů, toto hraje významnou roli již na základních školách. Od školního roku 2013/2014 byla totiž na základních školách v České republice zavedena povinná výuka dalšího cizího jazyka (vedle anglického jazyka, který je povinně vyučován od 3. ročníku ZŠ), a to nejpozději od 8. ročníku, tedy po dobu 2 let.¹

Žáci ze základních škol přicházejí na střední školy vybavení základy dalšího cizího jazyka a ve studiu jazyka obvykle na střední škole pokračují, pokud se tento objevuje v nabídce konkrétní školy. Mají ale možnost výběru cizího jazyka, který se neučili na základní škole, potom ho studují jako začátečníci. Výběr cizího jazyka u studentů se liší dle regionů (pohraniční oblasti u česko-německých hranic) a proměňuje se také v čase. Jednotlivé cizí jazyky zažívají vlny obliby/ neobliby mezi žáky a jejich rodiči. V posledních letech nezaznamenáváme příliš velký zájem o francouzštinu, na některých středních školách je to dáno zvýšenou poptávkou po španělštině. Studenti i rodiče považují francouzštinu za obtížný jazyk s problematickou výslovností, španělština se jim z nabídky těchto dvou románských jazyků jeví jako jednodušší. Zde si dovoluujeme zmínit, že uvažujeme-li o řečové dovednosti poslechu, není porozumění francouzštině o nic obtížnější než porozumění například

¹ Upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání nabývá účinnosti od 1. 9. 2013. Do tohoto data jsou školy povinny upravit ŠVP. Ve školním roce 2013/14 budou již vyučovány v souladu s upraveným RVP ZV. Další cizí jazyk se zavádí jako povinný předmět nejpozději od 8. ročníku ZŠ v minimální časové dotaci 6 hodin. Pouze v odůvodněných případech (např. z důvodu speciálních vzdělávacích potřeb, u cizinců nebo z organizačních důvodů) mohou žáci pokračovat v upevnování a rozvíjení (prvního) Cizího jazyka nebo v souladu se speciálními vzdělávacími potřebami žáka může být výuka nahrazena předmětem speciálně pedagogické péče. (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/oduvodnene-pripady-pro-nezarazeni-vzdelavaciho-oboru-dalsi>)

španělštině či angličtině. Některé střední školy nabízejí pouze jeden románský jazyk, většinou francouzštinu, aby předcházely tříštění volby jazyka či následnému nucení studentů připojit se k většinovému výběru.

Na gymnáziích směřuje vzdělávání v dalším cizím jazyce k dosažení jazykové úrovně B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (dále SERRJ). Třída je obvykle na hodiny cizího jazyka dělena, velikost skupiny se pohybuje kolem 15 studentů. V praxi se setkáváme s problémem nesourodosti jazykových skupin z hlediska jazykové úrovně, která je způsobena různou výstupní úrovní cizího jazyka ze základní školy. Další komplikací jsou příliš početné skupiny (20 i více studentů). Toto je dáno možnostmi škol (organizace výuky jazyků, rozvrhy, kvalifikovaní učitelé) a snahou vyhovět volbě studentů (na jeden jazyk se přihlásí málo zájemců, na druhý příliš, volba studentů je akceptována a následně jsou otevřeny dvě počtem nepoměrné jazykové skupiny). Obvyklá hodinová dotace je 3h týdně, ve vyšších ročnících si studenti mohou zvolit seminář a tím navýšit týdenní dotaci předmětu francouzštiny o 2 hodiny. Tato výuka bývá koncipována jako konverzace nebo příprava k maturitě.

3. Řečová dovednost poslech s porozuměním v cizím jazyce

Rozvoj řečových dovedností žáků a studentů je jedním z klíčových úkolů každého učitele cizího jazyka. Výuka cizího jazyka je zaměřena na nácvik a rozvinutí všech řečových dovedností. V příspěvku budou zmíněny 4 základní řečové dovednosti a podrobně se zaměříme na řečovou dovednost poslech s porozuměním, která je předmětem našeho průzkumu na středních školách.

„Poslech v cizí řeči představuje nejfrekventovanější řečovou dovednost – podle W. M. Reverse lze poměr 4 základních řečových dovedností, tj. poslechu, mluvení, čtení a psaní, kvantitativně vyjádřit relací 8:5:4:3. I když jakékoli statistiky v humanistických vědách jsou vždy velmi nepřesné a v konkrétní praxi jednotlivce mohou mít zcela odlišný poměr, priorita a frekvence poslechu zůstává objektivní skutečností. [...] Další objektivní skutečností – a to velmi negativní – se jeví to, že nácviku poslechu jako autonomní řečové dovednosti vyžadující specifické výukové postupy a techniky se v praxi nevěnuje adekvátní péče.“ (Kollmannová, 2003, s. 7)

Výše citované skutečnosti se týkají všech cizích jazyků, poslech s porozuměním dle odborníků (Lancien, Perrin) zaujímá klíčové postavení v jazykové komunikaci. Role poslechu, kdy subjekt přijímá a zpracovává mluvené informace, je nezastupitelná pro rozvíjení dalších řečových dovedností v cizím jazyce.

„Komunikovat znamená rozumět a mluvit. [...] Poslech je často považován za něco pasivnějšího než mluvení, protože se nám zdá, že sami při poslechu nic neděláme. Je to však mylná představa : poslech představuje velmi intenzivní aktivitu. Slyšíme hlásky, které více či méně rozeznáváme, musíme je však transformovat do slov, která mají nějaký význam. To v sobě zahrnuje i způsob, jakým si představujeme danou situaci nebo předmět konverzace. Také musíme sledovat všechny nové informace, které mluvčí osoba uvádí. Je to tedy velice všestranná činnost, protože musíme zachytit všechny znaky, jazykové i mimojazykové, které dovoluji pochopit, co bylo řečeno.“ (http://epc.univ-lorraine.fr/EPCF_T/methode_11_FT.html) Psycholingvisté se shodují, že porozumění řeči je proces aktivní, nejedná se o pouhý příjem a dekodování řečového signálu. Pokud je cílem subjektu porozumění mluvené řeči, směřuje od smyslového vjemu řečového signálu, tzn. od sluchového vjemu vyslovené výpovědi, k pochopení jejího významu a dále k pochopení záměru mluvčího.

Je zřejmé, že dobrá úroveň porozumění pomůže člověku orientovat se ve slovech a ve výrazech, které může následně použít v podobné situaci.

4. Průzkum na gymnáziích v Královéhradeckém kraji

Poslech s porozuměním je předmětem průzkumu, který byl v období duben – květen 2017 proveden na gymnáziích v Královéhradeckém kraji. Jeho cílem je zmapovat postavení řečové dovednosti poslechu s porozuměním ve výuce francouzského jazyka a zjistit, které z existujících opor nejlépe vedou ke správnému porozumění mluvenému projevu ve FJ. Následně doporučit opory na základě provedeného výzkumu vyhodnocené jako nejefektivnější – testováním a hodnocením studentů prostřednictvím dotazníků – k používání v cizojazyčné výuce či při tvorbě výukových materiálů.

4. 1 Metodologie a průběh realizace průzkumu

Při volbě tématu jsme vycházeli z následujících konstatování, která se nám dlouhodobě potvrzují ve vlastní učitelské praxi (středoškolská a vysokoškolská výuka FJ, náslechy v hodinách FJ):

- studenti mají obavu z neporozumění mluvenému textu;
- poslech nepatří mezi jejich oblíbené řečové dovednosti;
- učitelé obvykle nezařazují pravidelně a v dostatečné míře poslech do hodin FJ.

Domníváme se, že

- lze nabídnout opory, které vedou k úspěšnějšímu porozumění autentickému textu v cizím jazyce;

- četnost nácviku poslechu je přímo úměrná úspěchu v porozumění, což kladně ovlivňuje další řečové dovednosti (zejména mluvení) a studenty pozitivně motivuje.

Výzkumný problém jsme formulovali následovně: Jak často a s jakou pravidelností je poslech zařazován do výuky FJ, jaký má toto vliv na úspěch žáků v porozumění mluvenému projevu?

Položili jsme si dílčí podotázky:

O1: Jaký mají studenti postoj k poslechu?

O2: Jaký mají učitelé postoj k poslechu?

O3: Jsou znatelné pozitivní výsledky (zlepšení porozumění) při pravidelném zařazování poslechu do výuky?

O4: Pomáhá poslech ke zlepšení v ostatních 3 řečových dovednostech (mluvení, psaní, čtení)?

O5: Je zařazování poslechu užitečné a efektivní pro výuku FJ?

Hlavní hypotéza a dílčí hypotézy byly formulovány následovně:

H: Pravidelné zařazování poslechu s porozuměním do výuky FJ vede ke zlepšení porozumění u studentů a tím ke zvýšení jejich motivace.

H1: Studenti mají obavu z neporozumění.

H2: Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností studentů.

H3: Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností učitelů.

H4: Učitelé nezařazují pravidelně a dostatečně poslech s porozuměním do hodin FJ.

H5: Čím častěji nacvičují studenti poslech s porozuměním, tím úspěšnější jsou v porozumění mluvenému projevu.

H6: Úspěšné porozumění kladně ovlivňuje další řečové dovednosti, zejména mluvení (výslovnost, intonace, slovní zásoba).

H7: Zařazování poslechu do hodin FJ je užitečné, poslech je nezbytnou součástí výuky FJ.

Za účelem realizace průzkumu byla oslovena gymnázia v Královéhradeckém kraji. Oslovili jsme gymnázia státní i nestátní (soukromá, církevní) - 4letá, 6letá a 8letá, na kterých je dle informací dostupných na webu školy vyučována francouzština jako další cizí jazyk. Z celkového počtu 11 oslovených se zdařilo průzkum uskutečnit na 5 školách ve skupinách 7 vyučujících. 2 školy odmítly zúčastnit se průzkumu z časových důvodů, uvedly časovou vytíženost danou přípravami na maturity, neplnění tematických plánů, jiné plánované akce školy ve stejném období. 2 školy se nezúčastnily s odůvodněním, že aktuálně nedisponují skupinami odpovídající úrovni FJ. Průzkumu se zúčastnilo 101 studentů ve věku 16-19let

(věková a genderová kritéria pro nás ale nebyla podstatná) požadované jazykové úrovně B1 (s přesahem do B2) dle SERRJ.²

Jazyková úroveň studentů byla předem konzultována s konkrétními vyučujícími a poté ověřena nahlédnutím do písemných prací studentů, které testovaly poslech s porozuměním. Všichni učitelé zúčastněných skupin souhlasili se zapojením do průzkumu. Vzorek tvořilo 7 učitelů - 6 žen a 1 muž ve věku 30-58 let, s délkou pedagogické praxe v rozpětí 7-25 let (nejčastěji 10-15 let) Všichni respondenti byli předem informováni o anonymitě jmen, o cílech a průběhu průzkumu.

Předvýzkum byl proveden ve skupině studentek francouzštiny 1. ročníku Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové a u několika studentů na gymnáziích, kteří se výzkumu neúčastnili. Na základě vyhodnocení předvýzkumu byly některé položky dotazníků upraveny a srozumitelněji či přesněji formulovány, byly doplněny závěrečné položky pro volné odpovědi studentů.

Vycházeli jsme z principu smíšeného designu, kdy jsme kombinovali kvalitativní a kvantitativní přístupy v metodách sběru dat a metodách analýzy dat.

Cílem první fáze průzkumu bylo zjistit, jak často, s jakou pravidelností a v jaké konkrétní podobě je poslech zařazován do výuky FJ, jaká je obliba této řečové dovednosti – jak u studentů, tak u učitelů FJ, jak může být dle jejich názoru usnadněno porozumění mluvenému projevu v cizím jazyce. Průzkum této oblasti byl proveden metodou dotazníkového šetření mezi studenty francouzského jazyka, s učiteli byl za účelem získání požadovaných informací veden polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory byly zaznamenány na diktafon. Získaná data byla přepsána a analyzována pomocí otevřeného a axiálního kódování, které vychází z metody zakotvené teorie (Strauss a Corbinová, 1999).

V rámci dotazníkového šetření byly studentům rozdány 3 dotazníky k vyplnění - *Poslech s porozuměním ve FJ na středních školách v Královéhradeckém kraji* (dotazník

² Poslech médií a nahrávek:

B1: Rozumí informačnímu obsahu většiny nahraného nebo vysílaného materiálu týkajícího se témat osobního zájmu v jasně artikulovaném spisovném jazyce.

Rozumí smyslu rozhlasového zpravodajství a jednoduchých nahrávek týkajících se běžných témat, pokud jsou vysloveny poměrně pomalu a zřetelně.

B2: Rozumí nahrávkám ve variantě spisovného jazyka, se kterou se může setkat ve společenském, profesním nebo akademickém životě, a kromě informačního obsahu rozpozná také názory a postoje mluvčího.

Rozumí většině rozhlasových dokumentárních pořadů a většině ostatního nahraného nebo vysílaného materiálu ve spisovném jazyce a rozpozná náladu a tón mluvčího.

vytvořen autorkou), *Strategie učení se cizímu jazyku - dotazník pro žáky SŠ a JŠ* (volně podle dotazníku *Language Strategy Use Survey* A. D. Cohena, R. L. Oxfordové a J. C. Chiové (2002) adaptovaly K. Vlčková a J. Přikrylová), *Dotazník stylů učení se francouzštině* (adaplace nástroje *Learning Style Survey: Assessing your learning styles* (Cohen, Oxford, Chi 2002), inspirováno adaptací K. Vlčkové a J. Přikrylové, pro potřeby vlastního průzkumu upravila M. Mádlová (použita část 1: Jak používám smysly).

Pro potřeby našeho příspěvku budeme podrobně analyzovat data získaná dotazníkem *Poslech s porozuměním ve FJ na středních školách v Královéhradeckém kraji*, pro úplnost ale nejprve stručně popíšeme každý z použitých dotazníků.

Strategie učení se cizímu jazyku – jaké strategie používá při poslechu v CJ

Účelem tohoto dotazníku je dozvědět se něco více o sobě jako studentu cizího jazyka a objevit strategie učení, které mohou být při učení se jazyku prospěšné. Z dotazníku byla pro účely našeho průzkumu použita část týkající se strategií poslechu - 26 stručných tvrzení o tom, jak lze při učení se jazyku postupovat. Tvrzení se týkají postupů, které používáme při učení se jazyku v různých prostředích, a to jak v přirozeném cizojazyčném prostředí, tak doma při samostatném učení, v jazykovém kurzu nebo při výuce ve škole. Odpověď je volena na škále ano – spíše ano – spíše ne – ne. Dotazník je dělen do 5 okruhů: Jak zvyšuji své vystavení jazyku, Jak se učím rozumět vyslovovaným hláskám a slovům, Jak se připravuji na poslech nebo rozhovor, Co dělám při poslechu v cizím jazyce, Co dělám, když nerozumím tomu, co někdo říká.

Jakým stylem se učím – jak používám smysly?

Dotazník zjišťuje styl učení se francouzštině – konkrétně to, jak studenti používají smysly. Ptá se, jak se učí, jak přistupují k učení, jak zpracovávají informace a čemu dávají při učení přednost. Obsahuje 30 otázek, studenti odpovídají výběrem na škále a) často nebo vždy b) někdy, občas c) zřídka nebo nikdy.

Poslech s porozuměním ve FJ na středních školách v Královéhradeckém kraji

Dotazník zjišťuje, jak často a v jaké konkrétní podobě je poslech zařazován do hodin FJ, zda je toto považováno za dostatečné. Dává poslech do vztahu s ostatními řečovými dovednostmi: táže se, kolik času je ve výuce věnováno každé z nich, jaká je obliba jednotlivých řečových dovedností u konkrétního studenta a jaké úspěšnosti v nich dosahuje; zda má nácvik poslechu a úspěšnost v porozumění pozitivní vliv na rozvoj dalších řečových dovedností a jak se toto projevuje. Zjišťuje, jaké postoje zaujímají studenti k poslechu a co konkrétně napomáhá úspěšnému porozumění. Dotazuje se, zda se studenti setkávají

s francouzským mluveným slovem také mimo školní výuku a zda sami vyhledávají tyto situace.

Záměrem bylo získat relevantní data od obou participantů vyučovacího procesu - učitel, žák - a následně je porovnat. Pro učitele byl jako metoda zvolen polostrukturovaný rozhovor, rozhovorové listy obsahovaly 10 otázek. Formulované otázky mohly být modifikovány na základě výpovědí, učitelé měli možnost vyjádřit vlastní názor, doplnit informace, které považovali vzhledem k tématu za relevantní. Rozdíly v délce učitelské praxe a zastoupení různých věkových skupin u vyučujících obohatily průzkum o různorodost odpovědí.

Většina otázek z dotazníku pro studenty byla zrcadlově zařazena do rozhovorů s vyučujícími:

Zařazujete poslech do hodin francouzského jazyka pravidelně?

Jakou formou – píseň, úryvek z filmu, poslech dialogů, TV vysílání – např. zpravodajství, cvičení pro nácvik výslovnosti, jiné?

Jak často zařazujete poslech do vašich hodin? Kolik času v jedné vyučovací hodině věnujete poslechu (%)?

Je to podle vás dostatečné? Pokud ne, v jaké míře by bylo dostatečné?

Kdybyste měl(a) vyjádřit procentuální rozložení mezi jednotlivými řečovými dovednostmi ve vašich hodinách FJ – věnování se jejich nácviku, jaké by bylo poslech:čtení:mluvení:psaní?

Vidíte u studentů zlepšení, které je způsobeno zařazováním poslechu? V jakých dovednostech konkrétně? Odráží se i v dalších řečových dovednostech, jak?

Jaký je postoj studentů k poslechu? Jaká je jeho obliba mezi studenty? Jaké jsou jejich reakce?

Rozhovor dále zjišťoval postoj vyučujících k poslechu a názor na něj ve výuce FJ. Zajímaly nás rovněž konkrétní návrhy ze strany vyučujících, jak usnadnit studentům porozumění v cizím jazyce.

Vedle dotazníků a rozhovorů proběhl na školách akční pilotní výzkum, v rámci kterého bylo na třech didakticky zpracovaných reportážích z francouzského televizního vysílání stanice TV5Monde testováno porozumění. Cílem bylo zjistit, které nabízené multimediální opory vedou k úspěšnému porozumění mluvenému projevu, s přihlédnutím k individuálním stylům učení studentů. Studenti sledovali 3 vybrané 2,5 minutové reportáže z francouzského televizního vysílání a vyplňovali připravená cvičení, která prověřovala porozumění autentickému mluvenému projevu ve FJ. Studenti na každé škole byli náhodným výběrem rozděleni na 2 části, z nichž jedna poslouchala dané reportáže a vypracovala všechny

aktivity bez jakýchkoliv opor porozumění (tedy pouze nahraný zvuk), druhá si k nahranému zvuku volila z nabízených opor – obraz, ilustrující obrázky, psaná podoba textu, klíčová slova. Bylo sledováno, které opory jsou studenty preferovány (četnost, pořadí výběru), s využitím kterých dosahují nejlepších výsledků v úspěšnosti vypracování daných aktivit a jak se liší míra úspěšnosti při srovnání obou zkoumaných skupin.

4. 2 Komentáře a výsledky průzkumu

Z dat sebraných metodou dotazníkového šetření a z realizovaných rozhovorů vyplynuly výsledky, které v následujícím textu prezentujeme a komentujeme.

Učitelé zařazují poslech do hodin FJ v podobě:

- poslechových cvičení z učebnic

Tato cvičení ale některým učitelům nevyhovují, proto vyhledávají další materiály z jiných zdrojů, zejména na internetu. Zde narážejí na časovou náročnost přípravy, pramenů je mnoho, není vždy snadné orientovat se v jazykové úrovni a v kvalitě zpracování. Uvítali by didakticky zpracované krátké (max. 5 minut) nahrávky k nácvičku poslechu s porozuměním. Právě poslechová cvičení z učebnic jsou nejčastější podobou poslechu, se kterou se studenti v hodinách FJ setkávají (81%).

- písní

Písně jsou ze zkušenosti učitelů obvykle oblíbené mezi studenty. Toto je potvrzeno studenty, kteří uvádějí písně jako aktivitu poslechu, která je, spolu s filmy, nejvíce baví a díky které nejlépe porozumí mluvenému projevu.

- filmů s titulky ve FJ u pokročilejších nebo v ČJ u méně pokročilých

Z důvodu časové náročnosti učitelé častěji zařazují ukázky z filmů než celé filmy, pracují s upoutávkami k filmům. Filmy s titulky, kratší filmy, krátké pohádky figurují spolu s písněmi mezi oblíbenými aktivitami poslechu ze strany studentů.

- televizního a rozhlasového vysílání, zejména stanic TV5Monde a RFI - Radio France Internationale

Také zprávy, reportáže, aktuality se několikrát objevily mezi studenty oblíbenými aktivitami nácvičku poslechu.

Učitelé se shodují, že je důležité, aby studenti věděli, co přesně je po nich požadováno. Efektivní je zaměřený poslech s cílem výběru relevantních informací z textu. Velmi důležitou fází je příprava poslechu, vypracování aktivit a cvičení, díky kterým studenti zaměří svůj poslech a soustředí se na podstatné. Tyto názory jsou potvrzeny několika odpověďmi studentů v otázce po aktivitách, díky kterým lépe porozumí mluvenému projevu: výběr ANO/ NE, zaškrtnutí správných možností.

Z odpovědí studentů vyplývá, že poslech je do výuky zařazován v různých podobách, že učitelé používají rozličné materiály pro nácvik poslechu s porozuměním. Studenti i učitelé se shodují, že poslechem se rozumí také poslech učitele, který v hodinách mluví daným cizím jazykem. O to by se dle většinového názoru měli učitelé v cizojazyčných hodinách snažit.

Většina studentů se domnívá, že nácviku každé ze čtyř řečových dovedností (poslech, čtení, mluvení, psaní) je v hodinách FJ věnován přibližně stejný čas a prostor: 54% zcela souhlasím + souhlasím, 34% nesouhlasím, 12% toto nedokáže posoudit. V položce, kde je požadováno zaškrtnutí jedné řečové dovednosti, na nácvik které se v hodinách nejvíce zaměřují, volí studenti nejčastěji mluvení (58%), následuje čtení (25%), poslech je volen až na posledním místě (7%). Toto ne zcela koresponduje s odpověďmi učitelů, i když panuje shoda na první příčce (mluvení). Pořadí u studentů může být ovlivněno skutečností, která vyplývá z některých jejich dalších odpovědí: někteří studenti špatně pochopili význam pojmu „čtení“ (ač bylo pro každou řečovou dovednost v úvodu vysvětleno). Nerozuměli mu jako „čtení s porozuměním“, ale jako „čtení textu nahlas“ – tedy zahrnuli sem veškerou četbu čehokoli v hodinách. Nejraději mají studenti části hodin zaměřené na nácvik mluvení 49%, pouze 6% uvádí v této položce poslech. Poslech je také nejčastěji uváděn na posledním místě v řazení řečových dovedností podle toho, jak v nich jsou studenti úspěšní (nejlepší jsem v..., nejmíň mi jde ...). Pouze 2 studenti zařazují poslech na první místo. Toto je nejčastěji obsazeno čtením (54 studentů) a mluvením (28 studentů). Zde si všimněme vztahu mezi oblíbenou řečovou dovedností a pocitem úspěšnosti v ní a rovněž vztahu mezi nejvíce nacvičovanou řečovou dovedností a nejoblíbenější řečovou dovedností.

Podle odpovědí respondentů by zlepšení úrovně porozumění v cizím jazyce pomohl kontakt s rodilými mluvčími (uvádí 100% dotazovaných učitelů), a to nejlépe od začátku studia cizího jazyka. Téma rodilého mluvčího se objevuje i v odpovědích studentů – „kontakt s rodilým mluvčím pomůže porozumění, není to jen zvuk, vidím toho člověka“. Bohužel na většině zúčastněných škol rodilý mluvčí v současné době nepůsobí. Co se týká usnadnění porozumění mluvenému projevu, zmiňují učitelé nácvik prostřednictvím krátkých didaktizovaných videí zaměřených tematicky a slovní zásobou na studenty středních škol. Dle některých chybí u učebnicových poslechlů právě obraz, který pomáhá porozumění. Již zmiňovanou „pomůckou“ je zaměřenost poslechu prostřednictvím předem připravených cvičení, doprovodný text s přepisem mluveného slova, znalost tematiky a jako nezbytný se jeví pravidelný trénink. Studenti kromě již uvedeného uvádějí jako plus pro úspěšné porozumění blízké nebo aktuální téma, znalost tematiky, opakovaný poslech téhož. Obě strany vyučovacího procesu se shodují, že je velmi přínosné vyjet do Francie či jiné

frankofonní země a slyšet cizí jazyk v autentickém prostředí. Učitelé FJ proto organizují školní zájezdy do Francie a snaží se v rámci možností realizovat školní výměny s francouzskou stranou. Studenti mají zájem o tyto akce, ovšem sami většinou (64%) nevyhledávají mimo školní výuku situace, ve kterých se setkají s mluveným slovem ve FJ.

Nutno připomenout, že v rozhovorech se několikrát zopakovalo téma nedostatku času v běžném středoškolském provozu a návrhy zvýšit hodinovou dotaci pro další cizí jazyk na střední škole či vyučovat cizí jazyk alespoň jednou týdně jako dvouhodinovku.

4.3 Verifikace hypotéz

H1 *Studenti mají obavu z neporozumění.* se potvrdila

Většina učitelů (57%) shledává u studentů obavu a strach z poslechů zařazených do testů, tedy pokud je známkováno. Naopak zaznamenávají oblibu („mají ho docela rádi“) v hodinách, kdy se nejedná o známky, zde uvádí zejména poslech písní.

91% studentů odpovědělo kladně (vždy, často, někdy) na otázku, zda mají při nacvičování porozumění mluvenému projevu obavy, že nebudou rozumět. Možnost „vůbec nemám“ byla vybrána pouze 4 studenty. Strach z poslechu (hodně/ dost/ trochu se bojím poslechu) vyjádřilo 75% dotazovaných.

H2 *Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností studentů.* se potvrdila

29% učitelů se domnívá, že nelze vyjádřit obecný postoj nebo většinovou reakci u studentů. Poslech je oblíbený u studentů nadaných na jazyk („vyzkouší si, jak rozumí rodilým mluvčím, je to pro ně motivující“), naopak je hrozbou pro studenty na jazyky nenadané. Objevily se názory, že s věkem obliba poslechu vzrůstá. Byla znovu zmíněna důležitá skutečnost: pokud studenti vědí, na co se soustředit, a poslech odpovídá jejich jazykové úrovni, jsou zaznamenávány vesměs pozitivní reakce napříč ročníky.

Co se týká obliby poslechu u studentů, 49% se ztotožňuje (zcela souhlasím, souhlasím) s tvrzením *Mám rád(a) částí hodin FJ, kdy nacvičujeme porozumění mluvenému projevu (poslech).* Zde vidíme rozdíl oproti velké oblibě poslechu u učitelů, která je popsána níže. Opět velmi malá část dotazovaných studentů má nejraději částí hodin zaměřené na nácvik poslechu, když vybírají z nabízených 4 řečových dovedností – pouze 6%. Pouze 2 studenti zařazují poslech na první místo v žebříčku vlastní úspěšnosti („nejlepší jsem v ...“) v jednotlivých řečových dovednostech. Jak již bylo zmíněno, dle získaných dat existuje vztah mezi preferovanou řečovou dovedností a mírou vlastní úspěšnosti v jednotlivých řečových dovednostech. Nejčastěji studenti dle vlastních slov vykazují největší úspěšnost v jimi oblíbené řečové dovednosti. Může to být také naopak, preferují tu řečovou dovednost, ve které jsou nejlepší.

H3 *Poslech s porozuměním není oblíbenou řečovou dovedností učitelů.* se nepotvrdila

Dotazovaní učitelé mají k poslechu kladný vztah, poslech je jejich oblíbenou řečovou dovedností: „já ho miluju“, „mám poslechy ráda“, „je to naprosto zásadní kompetence, chtěla bych se mu věnovat víc“. Tomu odpovídá vyjádření poměrného zastoupení jednotlivých řečových dovedností v jejich hodinách FJ – kolik času věnují jejich nácviku: zde většinou (71%) zdůrazňují, že by mělo být rovnoměrné a vyvážené, ovšem nejčastěji na prvních místech ve své výuce uvádějí právě poslech a mluvení. Někteří poznamenávají, že je dobré v učení se cizímu jazyku zaměřit se na poslech již v prvních fázích učení, a odkazují na učení se mateřskému jazyku, kdy děti nejprve, dříve než samy začnou mluvit a později psát, pozorují a rozumí sdělovanému.

H4 *Učitelé nezařazují pravidelně a dostatečně poslech s porozuměním do hodin FJ.* se potvrdila částečně

„Výzkumy potvrzují (Piaget, 1966, 1971; Leontjev, 1966 aj.), že poslech jako specifická forma lidské poznávací činnosti se co do kvality zdokonaluje již pouhým dostatečně častým opakováním.“ (Hendrich, 1992/93, s. 327) Jde tedy o to vytvářet ve výuce cizím jazykům dostatek vhodných příležitostí k cvičení se a zdokonalování v poslechu s porozuměním.

100% učitelů uvedlo, že zařazují poslech do svých hodin pravidelně („ano, snažím se pravidelně“), i když každý v jiné míře: 57% zařazuje alespoň kratší poslech (téměř) každou hodinu, 43% minimálně jednou týdně, přičemž toto přizpůsobují náplni hodiny, náladě ve třídě. Za dostatečné považuje zařazování poslechu do hodin 29% učitelů, 71% by rádo poslech zařazovalo častěji, ale z časových důvodů to není možné. Připomínají nutnost plnění tematických plánů a procvičování dalších řečových dovedností.

76% studentů svou odpovědí podporuje tvrzení učitelů a domnívá se, že poslech je do hodin zařazován pravidelně (8% s tímto nesouhlasí, 16% volí možnost nevím, nemohu posoudit). Za dostatečné považuje zařazení poslechu do hodin 48%, za nedostatečné 26%, více než čtvrtina dotazovaných nedokáže dostatečnost/ nedostatečnost posoudit. Vidíme, že oproti učitelům, kteří většinou nepovažují vlastní zařazování poslechu do výuky za dostatečné, shledává téměř polovina studentů tuto míru za dostatečnou. 39% studentů by bylo rádo, kdyby byl poslech zařazován do hodin častěji, 35% si myslí, že poslech je zařazován tak akorát, 26% by vysloveně nepřivítalo častější zařazování poslechu do hodin FJ. Přibližná frekvence zařazení poslechu do hodin je podle většiny studentů 1x týdně (64%), což koresponduje s odpověďmi učitelů.

H5 Čím častěji nacvičují studenti poslech s porozuměním, tím úspěšnější jsou v porozumění mluvenému projevu. se potvrdila

100% učitelů souhlasí s tímto tvrzením. Vyjádřili názor se zkušeností, že je nutné zařazovat poslech od prvních hodin FJ. Poslech je nedílnou a nezbytnou součástí výuky od počátku studia cizího jazyka. Je třeba, aby si studenti zvykli nejen na poslech samotný, ale i na princip testování, typy cvičení, která se v národních i mezinárodních testech opakují.

Co se týká studentů, souhlasí (zcela souhlasím, souhlasím) s tvrzením polovina dotazovaných, vyskytuje se i znatelný počet studentů (33%), kteří volí odpověď nevím, nemohu posoudit. Pouze 16% nesouhlasí se vztahem mezi častostí nácviku poslechu a úspěšným porozuměním mluvenému projevu.

H6 Úspěšné porozumění kladně ovlivňuje další řečové dovednosti, zejména mluvení (výslovnost, intonace, slovní zásoba). se potvrdila

Většina učitelů (71%) z vlastní zkušenosti uvádí, že úspěšné porozumění kladně ovlivňuje další řečové dovednosti. Má vliv zejména na řečové dovednosti mluvení („většina studentů to dokáže přenést do produkce, má to pozitivní vliv na mluvení“, „odráží se v mluvení, které je pak přirozenější, v psaní a ve čtení bohužel ne“) a psaní („vrací se to v produkcích, v mluvení a v psaní, slovní zásobu si fixují poslechem“, „z poslechů si vezmou nejvíc, promítne se zde veškerá gramatika, slovosled, intonace, skladba vět, výslovnost, to vše mohou využít ve vlastním projevu ve francouzštině“, „zapamatují si vazby, důležitý je kontext“).

Studenti toto nejsou schopni posoudit, polovina respondentů volí možnost nevím, nemohu posoudit. Domníváme se ale, že odpověď v této položce mohlo ovlivnit to, že při výběru kladné odpovědi měli studenti vyplňovat následující položku a napsat, v jakých řečových dovednostech a v čem konkrétně pozorují zlepšení. Naše domněnka je podpořena více případy, kdy byla nejprve zvolena kladná odpověď, ta byla následně přepsána na nevím, nemohu posoudit. Pokud studenti souhlasí, uvádějí nejčastěji pozitivní vliv na mluvení (97%). Konkrétní zlepšení vidí ve výslovnosti, v plynulosti projevu, v bohatší slovní zásobě, v intonaci a přízvuku. Mluvení je následováno čtením (44%), kde vidí pozitivní vliv na porozumění textu včetně slovní zásoby. V psaní (31%) zmiňují zafixování a pružnější aplikaci gramatických pravidel, rychlejší tvoření vět díky znalosti některých struktur a skladby vět z poslechu.

H7 Zařazování poslechu do hodin FJ je užitečné, poslech je nezbytnou součástí výuky FJ. se potvrdila

Získaná data jednoznačně ukázala, že zařazování poslechu do hodin FJ je užitečné (100% učitelů). Učitelé se vlastními slovy vyjadřují následovně „je to naprosto zásadní“, „je to nutnost“, „schopnost porozumění je základní schopnost v cizím jazyce“, „je to to první, co potřebují, když se setkají s rodilým mluvčím“, „je nutné, aby rozuměli kontextu, ne všem slovíčkům“.

Zde jsme vycházeli pouze z odpovědí učitelů, otázka po užitečnosti explicitně nefigurovala v dotazníku pro studenty.

Lze konstatovat, že se potvrdila stanovená hypotéza *Pravidelné zařazování poslechu s porozuměním do výuky FJ vede ke zlepšení porozumění u studentů a tím ke zvýšení jejich motivace*. V položce týkající se motivace přiznává 76% studentů motivaci pro další studium jazyka, pokud úspěšně porozumí mluvenému projevu. Také učitelé vidí značnou motivaci právě u studentů, kteří jsou tradičně úspěšní v porozumění mluvenému projevu ve FJ.

5. Multimediální opory porozumění

Skutečnost, že multikanalita médií napomáhá úspěšnému porozumění autentickému projevu v cizím jazyce, se potvrdila již v dotazníkovém šetření mezi studenty. Tito potvrzují význam zraku jako smyslu při učení se cizímu jazyku. Uváděli nejčastěji (85%) doprovodný text a titulky jako oporu, která nejvíce usnadní porozumění mluvenému projevu. Následovala možnost doprovodné video, obrázky. Sami zdůrazňovali zejména přepis zvuku do písemné podoby jako to, díky čemu nejlépe porozumí.

Na základě provedeného akčního pilotního výzkumu na gymnáziích budou vyhodnoceny opory porozumění mluvenému projevu ve FJ, které se projeví jako nejefektivnější, tzn. díky kterým studenti prokazovali úspěšné porozumění v testování a které sami uváděli jako užitečné. Budou zpracována data získaná z dotazníků strategií a stylů učení zmíněných výše. Dále bude zkoumán vztah mezi strategiemi/ styly učení, výběrem konkrétní opory porozumění mluvenému projevu a úspěšností porozumění.

6. Závěr

Ač byl realizovaný průzkum omezeného rozsahu a jeho výsledky nelze obecně vztáhnout na celou populaci dané věkové skupiny a na výuku cizích jazyků v České republice, vyplynuly z něj užitečné informace pro výuku cizích jazyků na středních školách.

Bylo potvrzeno, že poslech sice není oblíbenou řečovou dovedností mezi studenty, naopak je oblíbený mezi učiteli, kteří se snaží předkládat studentům různé podoby nácvičku

porozumění mluvenému projevu a vzbudit v nich zájem o poslech. Zařazují poslech pravidelně do výuky a rádi by se mu věnovali více, pokud by nenaráželi na časové limity.

Rozhovory s učiteli přispěly k získání zpětné vazby a vyplynulo z nich, že učitelé mají zájem o spolupráci týkající se popularizace řečové dovednosti poslechu u studentů francouzského jazyka.

Poslech by neměl studenty děsit, učitelé by měli pomoci studentům překonat obavy a zařazovat aktivity vedoucí ke zlepšení jejich schopnosti poslouchat. Je proto důležité věnovat dostatečnou pozornost fázi před poslechem, tj. přípravě úkolů a cvičení pro studenty, pečlivě vybírat materiál tak, aby odpovídal jazykové úrovni studentů (aby bylo v možnostech studentů úkol splnit), aby bylo téma pokud možno aktuální a blízké mladým lidem. Je třeba studentům ukázat, že i přes obtíže je možné porozumět. Naučit je zachytit požadované relevantní informace a zdůraznit, že to je podstatné, nikoliv bezpodmínečně všemu rozumět. V neposlední řadě připomeňme potřebu individualizace a diferenciací ve výuce. Je třeba mít na paměti individuální rozdíly mezi studenty a poskytnout potřebný čas k porozumění, přehrávat nahrávky opakovaně a nabídnout různé opory vedoucí k efektivnímu porozumění mluvenému projevu v cizím jazyce.

Závěrem příspěvku bychom rádi poděkovali všem zúčastněným učitelům a studentům (Biskupské gymnázium B. Balbína v Hradci Králové, Gymnázium B. Němcové v Hradci Králové, Gymnázium F. M. Pelcla v Rychnově, Gymnázium Trutnov, Jiráskovo gymnázium Náchod) za vstřícnost a spolupráci při realizaci průzkumu. Oceňujeme možnost získání zpětné vazby a kontaktu se středoškolskou praxí ve výuce francouzštiny.

7. Literatura

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007.

Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment [online]. 14/07/2017. URL: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf

Ecouter pour comprendre [online]. 14/07/2017. URL: http://epc.univ-lorraine.fr/EPCF_T/methode_11_FT.html

HENDRICH, J. Poslech s porozuměním cizojazyčnému ústnímu projevu. *Cizí jazyky*, 1992/1993, roč. 36, č. 9/10, s. 322-330.

KOLLMANNOVÁ, L. *Jak porozumět cizí řeči: teorie a praxe poslechu s porozuměním v angličtině*. Voznice: Leda, 2003.

KRČMOVÁ, M. *Fonetika a fonologie*. Brno : Masarykova univerzita, 2009. [online]

LANCIEN, T. *Le multimédia*. Paris : CLE International, collection Didactique des langues

étrangères, 1998.

LOJOVÁ, G., VLČKOVÁ, K. *Styly a strategie učení ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál, 2011.

PERRIN, M. Apprendre à comprendre. *Babylonia, Revue pour l'enseignement et l'apprentissage des langues* 2/98.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, MŠMT ČR [online]. 14/07/2017. URL: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>

Rozvoj řečových dovedností v cizím jazyce, metodická příručka [online]. 14/07/2017. URL: http://www.kurzyproucitele.cz/downloads/metodiky/Metodika_6_RecoveDovednosti.pdf

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999.

TV5MONDE: TV internationale francophone [online]. 14/07/2017. URL: <http://www.tv5monde.com>

VLČKOVÁ, K. et al. *Žákovské strategie při učení se anglickému jazyku a jejich vztah k úspěšnosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2014.

Résumé

L'article traitant le thème de la compréhension orale en français apporte les informations utiles sur la position de cette compétence linguistique dans l'enseignement secondaire du FLE, sa popularité parmi les apprenants et les enseignants et son influence sur les autres compétences linguistiques (compréhension écrite, expression orale, expression écrite). Après avoir évalué la recherche réalisée nous pouvons constater que les lycéens craignent de la non-compréhension des documents oraux en français et que la compréhension orale ne figure pas parmi leurs compétences préférées. Par contre, celle-ci est aimée par les enseignants de FLE qui la travaillent régulièrement pendant leurs cours de FLE. L'entraînement mène à l'amélioration de la compréhension chez les apprenants et a un effet positif sur leur motivation. La compréhension réussie influence ensuite les autres compétences linguistiques, surtout celle de l'expression orale (prononciation, intonation, vocabulaire). Les connaissances acquises ont confirmé la nécessité du respect des différents besoins des apprenants et des approches de la différenciation et de l'individualisation dans l'entraînement de la compréhension orale en langue étrangère.